

ENRIC PRAT DE LA RIBA I LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

1.- Enric Prat de la Riba i la Diputació de Barcelona

Enric Prat de la Riba va néixer a **Castellterçol** el 29 de setembre del 1870 en el si d'una família de propietaris rurals benestants. En aquells anys Castellterçol era un destí d'estiueig per a barcelonins benestants que hi construïren les seves torres. Per continuar els seus estudis es traslladà a Barcelona, on es trobà amb una societat burgesa molt inquieta política i culturalment que es beneficiava del creixement industrial. Participà activament en la vida pública a través de col·laboracions en diaris i revistes.

Estudià dret a la Universitat de Barcelona (1887-93) i es doctorà a Madrid (1894). Mentre estudiava a Barcelona entrà en contacte amb cercles catalanistes. Així, ingressà al **Centre Escolar Catalanista**¹ (1887), del qual fou secretari de la secció de dret i filosofia i lletres (1888-89) i president (1890-91), càrrec des del qual pronuncià un remarcable discurs nacionalista.

El 1891 fou elegit secretari de la junta de la **Unió Catalanista**² i intervingué en la preparació i els debats de la seva assemblea de Manresa que aprovà les anomenades **Bases de Manresa**.

¹ **Centre Escolar Catalanista**: Entitat catalanista fundada a Barcelona l'octubre de 1886 per un grup d'estudiants universitaris com a filial del **Centre Català (*)**. En produir-se l'escissió del Centre Català (1887), la majoria dels socis estudiants ingressaren a la **Lliga de Catalunya**. Era socialment conservador, però d'una ideologia política que, a partir del **regionalisme(*)**, es concretà en el nacionalisme. Els fundadors es destacaren aviat en el moviment catalanista: Enric Prat de la Riba, Josep Puig i Cadafalch i Francesc Cambó. El 1889 intervingué en la campanya en defensa del dret català. El 1892 s'adherí a la Unió Catalanista, i participà en l'elaboració de les bases de Manresa. Subsistí fins a la creació de la Lliga Regionalista (1901).

² **Unió Catalanista**: Entitat política creada el 1891 a Barcelona per diverses associacions catalanistes. Sorgí gràcies als contactes que mantingueren arran de la campanya contra l'article 15 del codi civil de l'Estat espanyol, que atemptava contra el manteniment del dret català. La primera actuació fou la convocatòria de les reunions de Manresa, que culminaren amb l'aprovació de les "Bases de Manresa" (1892). El 1897 modificà els seus estatuts inicials i donà entrada, a més d'associacions, a agrupacions, periòdics i persones particulars. Dins l'entitat hi havia dos sectors: un d'apolític, entorn dels homes de *La Renaixença*, com l'escriptor Àngel Guimerà (el catalanisme no havia de participar en les eleccions, ni pactar amb cap dels partits existents, vetllar per l'aplicació íntegra de les Bases de Manresa), i un altre de molt actiu en política, capitanat per Prat de La Riba, l'arquitecte Lluís Domènech i Muntaner i Francesc Cambó (el catalanisme havia de participar a les eleccions, les Bases de Manresa es podien aplicar a poc a poc, acceptaven pactar amb el govern mesures autonomistes parcials que a la llarga portarien a la completa autonomia per Catalunya). El 1899 aquest darrer grup se separà i formà el **Centre Nacional Català**. Desaparegué el 1936.

El 1897 redactà el *Missatge a S. M. Jordi I Rei dels Hel·lens*³ (1897), contra l'opressió turca de Creta i que provocà un cert rebombori, i tingué una part destacada en la redacció dels manifestes "Als catalans" (1898) demanant la pau amb els Estats Units arran de la guerra amb Cuba i "Al poble català"(1898), demanant l'autonomia de Catalunya difosos amb motiu de la guerra de Cuba. Col·laborà a *La Renaixença* i a *La Veu de Catalunya*.

Membre de la **Lliga de Catalunya**⁴ fins el 1899, quan marxà disconforme amb l'apoliticisme de la majoria dels seus membres. Impulsà la creació del **Centre Nacional Català**⁵, de poca durada, ja que el 1901 fou un dels fundadors de la **Lliga Regionalista**.

⁶ Fou detingut el 1902 per la publicació d'un article a la *Veu de Catalunya*, que ell dirigia.

³ carta oberta publicada que consignaren nombroses entitats civils. La carta anava dirigida a Jordi I de Grècia, al qual transmetia l'enhorabona del poble català per l'annexió a Grècia de l'illa de Creta.

⁴ **Lliga de Catalunya**: Fundat el 1887 a Barcelona per un grup de membres del Centre Català (Àngel Guimerà, Eusebi Güell i Lluís Domènech i Montaner), i del Centre Escolar Catalanista (Francesc Cambó, Prat de la Riba, Narcís Verdager i Callís, Puig i Cadafalch) descontents per l'elecció de Valentí Almirall com a president . El 1889 van començar la campanya contra el nou codi civil espanyol, que atemptava contra el règim jurídic català. Fou una de les principals entitats que formaren la **Unió Catalanista**. La majoria dels seus membres passaren a formar part de la **Lliga Regionalista** (1901).

⁵ **Centre Nacional Català**: Entitat catalanista fundada a Barcelona el 1899 per elements dissidents de la Unió Catalanista, partidaris d'una acció política. La integraren figures del catalanisme tradicional, com Ramon d'Abadal, Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba o Narcís Verdager i Callís. Acceptà com a programa polític el de les bases de Manresa del 1892, definint el catalanisme no pas com un partit polític, sinó com una causa patriòtica oberta a tots els catalans. Es fusionà amb la Unió Regionalista (1901) per formar la **Lliga Regionalista**.

⁶ **Lliga Regionalista**: partit polític fundat el 1901 per la fusió de la Unió Regionalista i el Centre Nacional Català. Tenien l'objectiu de lluitar per l'autonomia catalana dins l'Estat espanyol. El seu mitjà d'expressió pública fou el diari *La Veu de Catalunya*. L'èxit de les eleccions del 1901 amb la << candidatura dels quatre presidents >> sobre els partits dinàstics (liberal i conservador) no es repetí a les del 1903. Era un partit dretà afavorit per la ruïna dels partits dinàstics a Catalunya, que oferia als sectors conservadors una ideologia acceptable amb possibilitats d'oposar-se als partits republicans. El 1904, arran de la visita a Barcelona del rei Alfons XIII i l'entrega d'un document reivindicatiu al rei per part de Francesc Cambó, el partit s'escindí (fundaren un nou partit: **Centre Nacionalista Republicà**, que el 1910 es fusionaria amb el republicans federals catalans en un nou partit, **Unió Federal Nacionalista Republicana** (UFNR). La Lliga aconseguí la victòria a les eleccions municipals de Barcelona (1905), però després de la celebració ("Banquet de la Victòria") es formà una manifestació que baixà pel carrer de Balmes cantant *Els Segadors*. En arribar prop de la Fraternitat Republicana els membres d'aquest centre lerrouxista feriren a trets alguns manifestants. D'aquest banquet en sortí una caricatura en el *Cu-cut!* que provocà que uns 300 oficials de la guarnició li caessin a la seva redacció i a la de *La Veu de Catalunya*. El nou govern espanyol promulgà la llei de jurisdiccions, l'oposició a la qual permeté la creació de **Solidaritat Catalana** (unió de tots els grups polítics catalans, a excepció dels republicans de Lerroux). Tot i el triomf a les eleccions del 1907, aviat s'insinuaren les diferències entre la Lliga i altres partits més esquerrans, escissió que es consumà sobretot arran de les diferents actituds adoptades durant la Setmana Tràgica (juliol del 1909, la Lliga es posà al costat del govern espanyol). L'esclat de la Primera Guerra Mundial, amb la prosperitat que suposà els primers anys per a la burgesia catalana, reforçà l'hegemonia de la Lliga. La crisi de la monarquia del 1917 portà un canvi d'actuació, entrant a formar part per primera vegada d'un govern espanyol de coalició presidit per García Prieto (poc després Francesc Cambó fou ministre de Foment del govern Maura). El 1922 hi hagué l'escissió del sector més nacionalista de la Lliga, que formà **Acció Catalana**.

Va continuar dirigint-lo i publicant no oficialment un gran nombre d'articles signats com anònims.

El 1906 va escriure, *La nacionalitat catalana* (1906), llibre fonamental del catalanisme, on entenia la **nacionalitat** com la determinació unitària d'uns individus que parlen la mateixa llengua, que expressen una sola voluntat i tenen un mateix sentiment del dret revelat en el costum. Defensava la federació de Catalunya amb els altres pobles ibèrics sota un règim monàrquic o republicà. Per tant, el seu nacionalisme no era independentista. Creia que perquè triomfés la idea de **nació** entre els catalans la fórmula era consciència i voluntat: «Un poble que no sap que ho sigui, que té una llengua i una cultura, però no se n'adona, només és un poble a mitges». Diferenciava clarament l'estat i la pàtria: «L'Estat és una entitat política, artificial i voluntària; la Pàtria és una comunitat històrica, natural». Les circumstàncies històriques poden destruir un estat, però la pàtria perviu dins el cor i la ment dels ciutadans.

El 1899 escriví a la *Veu de Catalunya*: «Si voler per Catalunya llibertat, civilització, benestar, és anar contra Espanya, anem contra Espanya; si desitjar institucions de la terra, compostes de gent de casa, amb plena llibertat d'acció per regir els nostres interessos, és anar contra Espanya, anem contra Espanya; si conservar i fer viure el nostre dret i posar en lloc d'honor la nostra llengua és anar contra Espanya, anem contra Espanya; i no sols hi anem, sinó que hi hem anat i hi anirem sempre».

El 1907 fou elegit president de la Diputació de Barcelona, càrrec que ocupà fins a la seva mort (1917). Des d'aquí fins a la creació de la Mancomunitat de Catalunya el 1914 va fer una gran obra de govern.

2.- Mancomunitat de Catalunya

2.1 Orígens

La Mancomunitat de Catalunya fou el resultat d'un llarg procés pel qual Catalunya aconseguí, per primer cop des del 1714, una administració pròpia, per bé que d'atribucions força limitades. Aquest procés inicià la cursa per a la seva creació l'any 1911. La iniciativa de crear una **diputació única** va sorgir de la Diputació de Barcelona que presidia Enric Prat de la Riba. Poc després s'adheriren les Diputacions de Tarragona, Girona i Lleida. Prat de la Riba redactà un avantprojecte de mancomunitat que, un cop va ser aprovat per les quatre diputacions catalanes, va ser presentat al president del govern espanyol, el liberal **José Canalejas**.

José Canalejas

El procés per a la seva aprovació va ser difícil perquè havia de superar l'hostilitat de diversos polítics espanyols totalment oposats a concedir qualsevol tipus d'autonomia a Catalunya. El maig de 1912, Canalejas presentà al **Congrés dels Diputats** un projecte de llei de Mancomunitats Provincials que fou aprovat (amb retallades de competències respecte l'avantprojecte de Prat de la Riba). Calia encara l'aprovació del **senat**, però tot s'ajornà per l'assassinat del president Canalejas a mans d'un anarquista.

La resposta de les Diputacions catalanes va ser l'organització d'un **plebiscit** entre els ajuntaments catalans per veure si aquests s'adherien al projecte de mancomunitat. Els resultats afirmatius van ser espectaculars: 1017 municipis a favor, 51 abstencions i 2 en contra. Davant la importància d'aquests resultats el govern d'**Eduardo Dato** agilitzà els tràmits necessaris, i el de desembre el 1913 el rei Alfons XIII signà el decret de creació.

El procés culminà el 6 d'abril del 1914 amb la constitució de la Mancomunitat al saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat. Prat de la Riba fou escollit president.

Discurs de presa de possessió de Prat de la Riba com a president de la Mancomunitat de Catalunya

El 6 d'abril de 1914 Enric Prat de la Riba prengué possessió del càrrec de primer president de la Mancomunitat de Catalunya. En el discurs, un dels textos més significatius del nacionalisme català, Prat de la Riba recordava la transcendència de l'acte i la migradesa de competències, i alertava de les reticències que la Mancomunitat trobaria en l'Administració de l'Estat.

Doncs bé, senyors diputats: des d'ara, des d'aquest moment, que gràcies a Déu hem pogut viure, Catalunya tindrà una institució que la representarà tota sencera, que donarà forma corporal a la seva unitat espiritual, que donarà una organització jurídica a la seva personalitat. I això sol és ja d'una transcendència extraordinària [...]

Però la Mancomunitat ens planteja, amb més urgència que mai, un altre problema, un problema de poder, de funcions d'autonomia. L'Estat, autoritzant les províncies per a mancomunar-se, no s'ha desensenyorit de res, no ha traspassat a la Mancomunitat cap de les funcions que congestionen l'administració central. I sense les delegacions, la Mancomunitat, que com a personalitat és tot, com a poder no és res; és el paper i el segell de què parlava un il·lustre amic que m'escolta: és la capsa buida, és el vas que espera el contingut.

La nostra feina capital, doncs, durant aquest primer període, és estudiar, preparar i obtenir les delegacions. I això suposa dificultats de tota mena [...].

Però l'obstacle més gros serà la resistència de l'administració, la tradició d'absorció, d'abassegament de funcions i mitjans del poder públic a Espanya [...].

La resistència serà, doncs, formidable; però també és formidable la nostra força. ¿No us heu deturat mai, senyors diputats, a considerar com si en fóssim fora, com si hi fóssim estranys, aquest laborar nostre i de Catalunya per la Mancomunitat?

Llegeix el següent text i respon a les següents preguntes:

1.- Amb quines paraules Prat de la Riba ens exposa la importància de la creació de la Mancomunitat?

2.- Quines problemes planteja Prat de la Riba que no s'han solucionat tot i la creació de la Mancomunitat?

3.- Quin serà l'obstacle més difícil alhora de fer front als anteriors problemes?

Membres del Consell de la Mancomunitat (6 abril 1914)

Des d'aquesta data fins a la seva reelecció el maig del 1917, el govern de la Mancomunitat va fer una gran activitat institucional. Prat de la Riba no va assistir a l'acte oficial de la reelecció perquè estava a Sitges recuperant-se de la malaltia que li provocaria la insuficiència suprarenal que duria a la mort poc temps després.

El seu substitut a la presidència de la Mancomunitat fou **Josep Puig i Cadafalch**. El novembre del 1918, el president de la Mancomunitat trasllada al president del Govern espanyol, el liberal García Prieto, les bases per a una autonomia de Catalunya. El desembre desfilen per Madrid més de cent mil persones en contra de l'autonomia catalana. El gener del 1919, des de la Mancomunitat, es redacta un projecte d'Estatut per a Catalunya, però tot acaba en un gran fracàs. La incapacitat del catalanisme per continuar avançant davant l'Estat espanyol portarà les diputacions a transferir la gran majoria de les competències a la Mancomunitat, el gener del 1920. Calia mantenir viva la flama de la defensa d'un autogovern.

Un fet social molt important fou **la vaga de La Canadenca** (febrer-març 1919), empresa que subministrava l'electricitat a la major part de Barcelona. La vaga, que va durar un mes i mig, va aconseguir la paralització d'un 70% de la indústria local barcelonina i va deixar sense llum bona part del territori català. La vaga, dirigida per la CNT, es va anar estenent des de les fàbriques elèctriques

fins el tèxtil, els tramvies, les fàbriques de gas, la companyia d'aigües i els ferrocarrils. L'empresa i el govern es van veure obligats a accedir a bona part de les reivindicacions obreres (readmissió dels acomiadats, introducció de millores salarials i l'establiment de la jornada laboral de vuit hores). Però l'incompliment de les promeses va fer reprendre la vaga, fet al qual la patronal va respondre amb el tancament d'empreses i la repressió dels sindicats. El govern, per la seva part, va decretar l'Estat de guerra. La patronal va recolzar-se en l'exèrcit, va ressuscitar el sotmetent i va crear cossos paramilitars per enfrontar-se amb els obrers als quals amenaçava amb el *lock-out* i exigia el retorn al seu lloc de treball amb les condicions salarials i d'horari anteriors a l'esclat del conflicte.

La gran burgesia va adoptar una posició d'intransigència davant les reivindicacions obreres i, per restar protagonisme i força a l'anarcosindicalisme, va organitzar els anomenats sindicats lliures, organitzacions contràries als interessos dels obrers i manipulades per la patronal, que desembocarien en l'aparició del **pistolerisme** a Barcelona durant els anys vint. El cop d'estat de Miguel Primo de Rivera el 1923 va suposar la supressió definitiva de la Mancomunitat el març de 1925.

2.2 Organització

La Mancomunitat de Catalunya s'organitzava polític-administrativament en tres institucions fonamentals: l'Assemblea general, el Consell permanent i la Presidència:

- **Assemblea general:** composta per tots els diputats de les quatre províncies catalanes (Diputacions), 36 dels quals corresponien a la diputació de Barcelona i 20 a cadascuna de les altres tres diputacions (el 50% dels quals s'havien de renovar per sufragi universal cada dos anys) Al començament va ser presidida pel president de la Mancomunitat, però el 1919 ja tingué president propi.
- **Consell permanent:** format pel president i vuit consellers, preferentment dos per cada província, amb representació de les diverses tendències polítiques, per tal d'evitar el centralisme barceloní i el monopoli polític de la Lliga Regionalista. Actuava com a poder executiu. Les conselleries eren, inicialment, les de cultura i instrucció, camins i ponts, obres hidràuliques i ferrocarrils, telèfons, agricultura i serveis forestals, beneficència i sanitat, política social i finances. Entre les comissions tècniques auxiliars hi havia el consell de pedagogia, la comissió de sanitat, la comissió forestal, la de beneficència, d'educació general, la gestora de ferrocarrils i la d'estudis jurídics i econòmics.

2.3 Competències i finançament

Les competències de la Mancomunitat no van ser de molta importància i no van donar una autèntica realitat d'autonomia política. No va ser una descentralització de l'estat a favor de la Mancomunitat, sinó un intent de concentració de les competències administratives que ja tenien les diputacions, amb una intensa tasca de govern preferentment en la cultura, l'ensenyament, les obres públiques i les comunicacions terrestre i telefònica. A més, tenia un sistema de finançament insuficient per la falta de

recursos propis, fins al punt que calgué recórrer amb certa freqüència als emprèstits per tirar endavant. Per a compensar el cost dels serveis, es va demanar al govern central la cessió de contribucions directes o altres compensacions econòmiques. Malgrat tot, l'obra de la Mancomunitat fou extraordinària gràcies a l'entusiasme i eficàcia de Prat de la Riba (i després Puig i Cadafalch) i els seus col·laboradors.

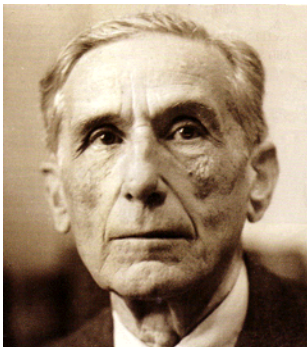
2.4 L'obra cultural de Prat de la Riba

Va ser en el camp cultural i educatiu on l'obra de Prat de la Riba aconseguí les millors realitzacions. Des la presidència de la Diputació de Barcelona i des la Mancomunitat va fer una acció de govern que buscava dignificar la llengua i la cultura catalana, i aplicar un model educatiu modern. Amb aquest objectiu va crear l'Institut d'Estudis Catalans:

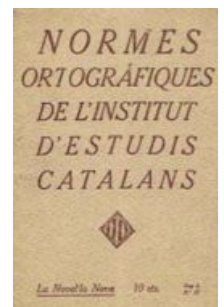
- **Institut d'Estudis Catalans:** va ser la primera institució que va crear Prat de la Riba un cop fou escollit president de la Diputació de Barcelona (1907). Estava format per tres seccions: Històrico-Arqueològica, Filològica i la de Ciències. Va impulsar la creació de societats filials que concretaven especialitzacions: Societat de Biologia, Serveis d'Arqueologia, Serveis Geològic i Geogràfic, l'Institut de Fisiologia, el Servei Meteorològic de Catalunya, el Laboratori de Psicologia Experimental, etc.

Casa de la Convalescència, actual seu de l'IEC

Publicaven un *Anuari* d'alt rigor científic i diverses obres, però l'obra més important fou l'aprovació de la *Normativa d'ortografia catalana* (1913) i l'inici de la redacció del *Diccionari General de la Llengua Catalana* a càrrec de **Pompeu Fabra**. No exempt de crítiques per alguns escriptors, aquest últim no fou publicat fins al 1932, en temps de la Segona República Espanyola.

- Biblioteques i museus:

El 1914 es va crear la **Biblioteca de Catalunya**, amb l'objectiu de ser una gran biblioteca pública destinada fonamentalment a un públic erudit. El seu origen està lligat a l'Institut d'Estudis Catalans i a la política de la Diputació de Barcelona d'adquirir col·leccions i biblioteques privades, i a moltes donacions privades.

Primera seu de la Biblioteca de Catalunya (Palau de la Generalitat)

Alumnes de l'Escola de Bibliotecàries (1916-17)

Amb l'objectiu d'arribar a un públic no especialitzat es va començar a teixir una xarxa de biblioteques populars que havia d'abastir tots els pobles de Catalunya. L'inspirador va ser el filòsof i escriptor

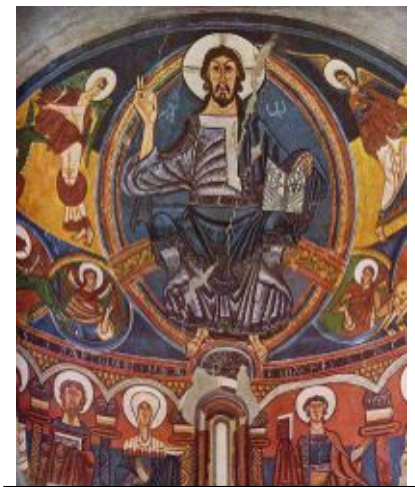
Inauguració Biblioteca popular de Valls

Eugeni d'Ors, formulador del moviment noucentista, que va crear l'**Escola de Bibliotecàries** per tal de formar a les bibliotecàries que havien d'ocupar les noves biblioteques populars. La primera s'inaugurà a Valls el 1918.

El 1915 es va crear el Servei de Conservació i Catalogació de Monuments, que tenia l'objectiu de vetllar per la conservació del patrimoni històrico-artístic català. El mateix any es va inaugurar el Museu d'Arts Antiques i Modernes gràcies a la col·laboració entre la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona que anys abans ja havien creat la Junta de Museus.

Absis Sant Climent de Taüll (MNAC)

L'actuació conjunta de la Junta de Museus i de l'Institut d'Estudis Catalans va fer possible la catalogació i salvament del riquíssim conjunt de pintures romàniques del Pirineu català, com les de la Vall de Boí, avui conservades al MNAC.

- **L'obra educativa:** Prat de la Riba i Puig i Cadafalch pensaven que Catalunya només podia ser un país modern amb l'extensió de l'ensenyament, sobretot el primari, i l'ús de nous mètodes pedagògics. Tenint present que el 1914 el 40% de la població catalana era analfabeta, l'objectiu era escolaritzar a tota la població infantil. El 1913 es va crear el Consell de Pedagogia, que tenia l'objectiu de conèixer la renovació pedagògica dels països més avançats i introduir-la a Catalunya. En aquest sentit cal destacar l'acceptació que van tenir els mètodes de la pedagoga italiana Maria Montessori. Per millorar la qualitat del professorat es van crear les Escoles d'Estiu i es van publicar revistes especialitzades (*Quaderns d'Estudi*, *Butlletí de Mestres*) i una col·lecció de llibres. Finalment es van construir noves escoles, com les de Els Torms, Sentmenat i Palausaverdera

Escola de Els Torms (Les Garrigues) inaugurada el 1918

Maria Montessori

Rosa Sensat

Albert Einstein va venir a Catalunya a finals de febrer de 1923 per impartir un dels Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi promoguts des del Consell de Pedagogia, en què participa activament Esteve Terradas, un dels primers científics a fer-se ressò de les teories d'Einstein. És ell qui cursa la invitació al Premi Nobel alemany (1921), que accepta visitar Catalunya dos anys més tard. L'estiu de 1922, Terradas es reuneix amb Einstein a Berlín per concretar els detalls del curs que impartirà a Barcelona i pel qual cobrarà 3.500 pessetes.

Per a més informació de la visita d'Albert Einstein a Catalunya veure el següent vídeo:
<http://www.fundaciorecerca.cat/einstein/>

Treballa amb la xarxa

- Cerca en el mapa de Biblioteques (<http://bibliotecavirtual.diba.cat/>) els serveis de biblioteca del teu poble. Fixa't en el nombre de biblioteques que hi ha al Vallès Oriental i digues si el nombre de biblioteques és suficient (raona la resposta).
- Llegeix l'article de la següent pàgina web i exposa les idees bàsiques del mètode Montessori. Creus que un bon mètode per aprendre?
http://www.mancomunitatdecatalunya.cat/wp-content/uploads/2014/03/20140416_ep.pdf#page=1&zoom=auto,-14,1102
- Escriu una petita biografia de Maria Montessori i de Rosa Sensat.

2.5 La modernització d'un país

La Mancomunitat va impulsar la modernització econòmica de Catalunya, i per fer-ho va destinar esforços en la formació de tècnics especialitzats i bons professionals en tots els sectors econòmics:

- **Formació tècnica i social:** L'ensenyament professional havia patit a Espanya una sistemàtica marginació en els plans educatius. La Catalunya industrial de principis del segle XIX, cada cop més diversificada, necessitava obrers qualificats i tècnics de grau mitjà que havien de dirigir els diferents processos productius. Per això es va crear l'**Escola Industrial** a Barcelona. L'Escola tenia diverses seccions, que disposaven d'un complet conjunt d'instal·lacions i serveis (laboratori, taller, biblioteca, etc.). Les primeres s'especialitzaren en el tèxtil (filatures, tintoreria, blanqueig i estampació), la pell, la química aplicada, la mecànica i l'electricitat (important en la progressiva substitució del vapor per l'electricitat en la indústria catalana).

Escola d'Indústries Tèxtils

Escola de Teneria (pells)

Biblioteca

Laboratori de Química

Respecte a l'ensenyament dels obrers es va crear l'**Escola del Treball**, cursos nocturns de diferents especialitats: manyans de màquines, modelistes i fonedors, electricistes, conductors de calderes i maquinistes de vapor, mecànics d'automòbil, operaris d'indústries químiques, fusters i paletes. (<http://www.escoladeltreball.org/ca/escola/aspectes-historics>)

La política agrària de la Mancomunitat persegueix que el sector agrari i ramader s'integri en el mercat capitalista, es modernitzi tecnològicament i s'equilibri socialment. Per això, promou el cooperativisme agrari i forma tècnics amb la missió que cooperin amb els pagesos i ramaders de cara a millorar la productivitat.

Celler Cooperatiu, 1919 (Rocafort de Queralt)

Es van fer una sèrie de curssets ambulants que transmetia els darrers avenços en la seva matèria. Impartits per tècnics agrònoms van ser seguits per milers de pagesos. Paral·lelament, Prat de la Riba va afavorir la creació de l'**Escola Superior d'Agricultura** (1913), amb estudis superiors (enginyer agrònom) i pràctics (tècnic agrícola). Les pràctiques es feien en la **Granja Experimental** de Caldes de Montbui.

- Formació en el sector terciari:

La formació s'estengué a diversos àmbits professionals. Per Prat de la Riba era fonamental tenir una administració moderna amb un cos de funcionaris preparats i il·lusionats amb la seva feina. Amb aquest objectiu es va crear l'Escola de Funcionaris de l'Administració Local (1914), l'Escola de Bibliotecàries (1915), l'Escola d'Infermeria (1917), l'Escola Catalana d'Art Dramàtic (1913, dirigida per Adrià Gual), l'Escola d'Alts Oficis Comercials, l'Escola Superior dels Bells Oficis (formava artesans) i la Secció d'Ensenyament Domèstic (aprenentatges relacionats amb la llar a les dones).

Ensenyament Domèstic i cuina (Canet de Mar)

Acció social: A més de les accions assistencials i benèfiques tradicionals, Prat de la Riba impulsà noves iniciatives com la del **Museu Social** (1909) i l'**Institut d'Educació General**. L'objectiu del Museu Social era el foment de qualsevol iniciativa que millorés les condicions de vida dels més necessitats. El ventall d'activitats era molt extens, tenien un servei de consulta gratuït en matèria econòmica, organitzaren exposicions, i es va crear l'associació cívica La Ciutat-jardí, que volia harmonitzar el treball humà amb la natura. L'objectiu de l'Institut d'Educació General era promoure els valors essencials del civisme i la ciutadania, estimulants hàbits com la higiene, l'educació física, la formació moral, etc. Havia de ser la continuació de l'escola en tots els camps de la vida catalana, però la mort de Prat de la Riba aturà el projecte.

- **Creació d'infraestructures bàsiques:**

L'Estat espanyol durant tot el segle XIX havia fet molt poca inversió en obres públiques a Catalunya. Tot i les poques competències i el baix pressupost, la Mancomunitat tenia com a eixos d'actuació fonamentals l'establiment d'un complet sistema de comunicacions (terrestre i de telefonia) i la realització d'obres hidràuliques. El creixement econòmic calia orientar-lo cap a un millor equilibri territorial.

Apisonadora

Pont dels Bruchs

L'objectiu de millorar la xarxa viària era solucionar el fort aïllament que tenien més de dos-cents municipis catalans (es construïren 1.700 km de carreteres, ponts, etc.). Per potenciar algunes capitals de comarca es preveia la construcció de 230 km de via fèrria (n'existien només 1.000 km) i amb la línia Tarragona-Pons es trencava la radialitat barcelonina de la xarxa ferroviària. Les obres hidràuliques de millora s'enfocaren a grans obres de irrigació i de dessecació (ús agrícola), de sanejament (aiguamolls i estanys), defensa de les inundacions i abastiment d'aigua potable a pobles de menys de 4.000 habitants. La construcció de la xarxa telefònica, que tenia

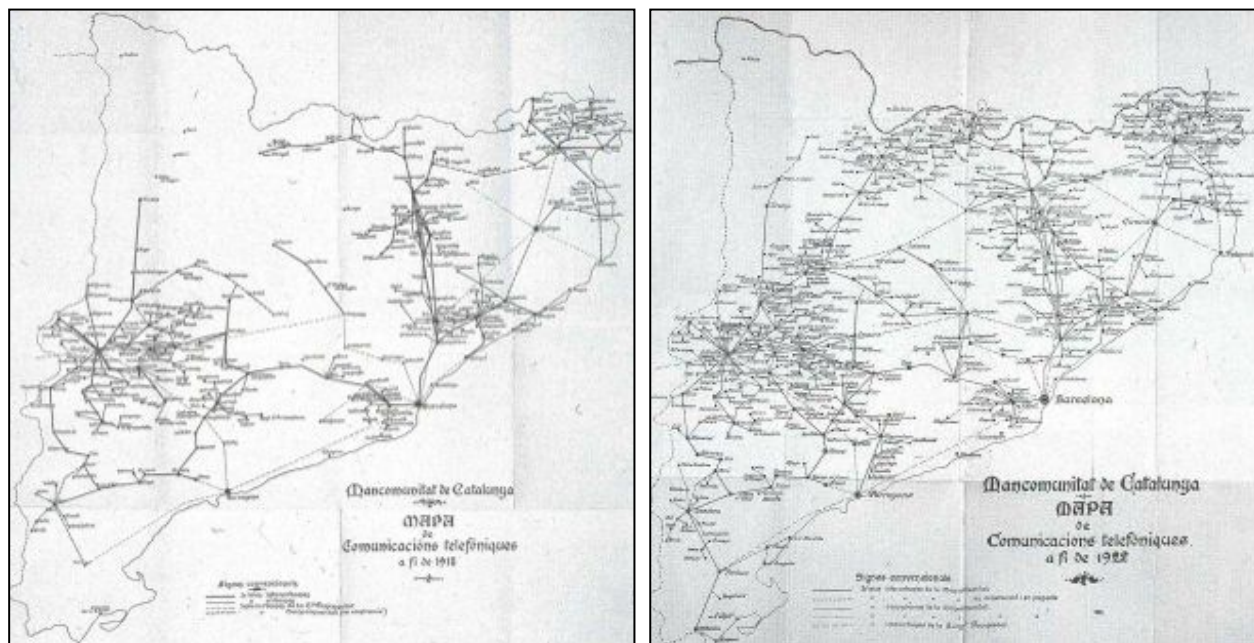

l'objectiu de que tots els pobles tinguessin com a mínim un telèfon públic, gairebé es va aconseguir en el moment de la dissolució de la Mancomunitat (5.871 km de línies i 190 centrals).

Central telefònica de Sant Feliu de Llobregat

Treballa amb els mapes.....

4.- Compara la xarxa de telefonia dels anys 1918 i 1922.

Finalment també es va crear la Caixa de Crèdit Comunal, amb l'objectiu de facilitar ajuts financers als municipis catalans en relació als serveis municipals i a l'ajut de l'agricultura.

3.- Els homes de la Mancomunitat

Josep Puig i Cadafalch (1867-1957)

Segon president de la Mancomunitat (1917-1923) i fundador de la Lliga Regionalista. Arquitecte, historiador de l'art i doctor en Ciències físiques i matemàtiques. Continuador del projecte col·laboracionista de Prat de la Riba, rupturista amb figures importants com mossèn Alcover i Eugeni d'Ors. El 1920 aconseguí el traspàs a la Mancomunitat de totes les competències de les quatre diputacions. Projecta l'Exposició Internacional de Barcelona (1929), i la urbanització de la plaça Catalunya. El 1936 s'ha d'exiliar a França i no torna fins al 1942, quan restitueix i presideix l'Institut d'Estudis Catalans a la clandestinitat.

Josep Pijoan (1879-1963)

Llicenciat en lletres i arquitectura. Professor dels Estudis Universitaris Catalans. Secretari de l'Institut d'Estudis Catalans (1907). A Itàlia (1903-1904) coneix les grans obres del Renaixement i s'interessa per la supervivència de la cultura catalana al sud d'Itàlia. Intervé en la restauració i trasllat al Museu d'Art de Barcelona d'obres romàniques i gòtiques disperses. El 1913 es trasllada a Toronto, on es dedica a l'arquitectura. És professor d'Història de l'Art a Califòrnia (1921-1929) i, més tard, a Chicago, Nova York i Ginebra.

Eugeni d'Ors (1881-1954)

Doctor en dret i en filosofia i lletres. Col·labora a 'La Renaixença', 'El Poble Català' i altres publicacions. És nomenat director d'Instrucció Pública (1917) però és destituït tres anys després per discrepàncies amb Puig i Cadafalch, president de la Mancomunitat. Fa crítica a una Catalunya modernista poc ambiciosa i amb un aire pessimista, però alhora fa una exaltació d'una nova Catalunya noucentista emergent, amb una visió europea. Després de ser apartat de la vida política catalana, comença a escriure en castellà i el 1923 s'estableix a Madrid. Durant la Guerra Civil ingressa a la Falange Española i és nomenat cap de la Jefatura Nacional de Bellas Artes, fet pel qual a Catalunya és tractat com un traïdor a la llengua i un franquista

Rafael Campalans (1887-1933)

Enginyer, polític i professor universitari. S'encarrega dels serveis públics de la Mancomunitat (1914), tasca que compagina amb la docència a l'Escola d'Agricultura, a la Universitat Industrial de Barcelona i a l'Escola de Bibliotecàries. El 1917 és nomenat director de l'Escola del Treball, fet que permet donar un revulsiu com a centre actiu de cultura popular. Cinc anys després es converteix en el secretari general d'ensenyament tècnic i professional de la Mancomunitat. Amb l'arribada de Primo de Rivera (1923), renuncia als seus càrrecs públics i crea la Indústria de Coure-Electrolític.

Esteve Terrades (1883-1950)

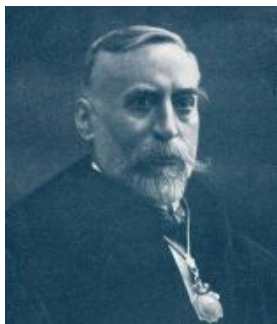
Doctor en ciències exactes i físiques, enginyer de camins, canals i ports i enginyer industrial. Exerceix una activitat pedagògica important i és membre fundador de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. El 1916 ocupa la direcció de la Secció de Telèfons de la Mancomunitat, que té l'objectiu de fer arribar el telèfon a tot Catalunya. El 1918 és escollit per dirigir la Secció de Ferrocarrils Secundaris, que té com a principal finalitat la descentralització del territori, fet que no es pot assolir a causa de la dictadura de Primo de Rivera.

Pompeu Fabra (1868 - 1948)

Lingüista i enginyer químic. És considerat l'artífex de la llengua catalana moderna. Impulsor de la promulgació de les 'Normes ortogràfiques' (1913), completat amb el 'Diccionari ortogràfic'. El 1932 accedeix a la Càtedra de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona. El 'Diccionari de la llengua catalana' (1932) estava pensat com l'esbós del futur diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. El 1939 creua la frontera francesa. El seu llarg pelegrinatge passa per París, Montpeller i Perpinyà, i acaba a Prada de Conflent, on mor. Entre el 1945 i el 1948 és conseller de la Generalitat a l'exili.

Miquel Àngel Fargas i Roca (Castellterçol, 1858 - BCN, 1916)

Metge i polític. Catedràtic a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. És un dels fundadors de la Unió Regionalista (1900), de la Lliga Regionalista (1901), i de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans (1911). Director del Museu Anatòmic a la Facultat de Medicina de Barcelona. Funda dues clíniques ginecològiques a Barcelona, d'on sorgeixen les experiències que explica a les seves classes i al llibre 'Tratado de Ginecología' (1903). És el primer a practicar una cesària a Catalunya (1910). Com a polític, actua en els àmbits de la sanitat i l'ensenyament mèdic. Va ser conseller de sanitat de la Mancomunitat. Destaca el seu projecte per la reforma de la Casa de la Maternitat, projecte que queda aturat a causa de la seva mort.

Activitat: Visita a la Casa Museu Enric Prat de la Riba

La visita a la casa natal d'Enric Prat de la Riba ens permetrà conèixer una casa vilatana benestant de principis del segle XX amb l'arquitectura i el mobiliari original. La casa es producte de les obres encarregades pel doctor Padrós el 1800. Originàriament eren dos espais independents. A l'interior cal destacar la cuina, espai més calent de la casa on la família es reunia tant per menjar com per compartir les hores. S'hi conserva l'antiga llar de foc i la cuina econòmica. El menjador es reservava per festes i commemoracions especials. Al dormitori hi ha nombroses imatges religioses, fruit del profund sentiment religiós de la família Prat de la Riba, així com un telèfon de l'època. Al costat, hi ha el despatx amb el mobiliari original que Prat tenia a Barcelona.

1. Què era la cuina econòmica?
2. Perquè sortia aigua calenta?
3. En l'època de Prat de la Riba hi havia televisió, ràdio, telèfon, llum?
4. De quin material estan fets el llit i el despatx?
5. Anota els elements de la religiositat de la casa Prat de la Riba.
6. Fixant-te en la casa, quina creus que era la situació econòmica de aa família de Prat de la Riba?
7. Que t'ha sorprès més de la visita i de l'explicació guiada?

Vocabulari

Escissió:.....
.....

Plebiscit:.....
.....

Diputació:.....
.....

Bibliografia

- Balcells, Albert.- *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*, Institut d'Estudis Catalans, 1996.
- Colomines, A. / Madaula, A.- *Pàtria i progrés. La Mancomunitat de Catalunya*, ed. Comanegra, 2014.
- Llorens, Jordi.- *La Mancomunitat de Catalunya*, ed. Barcanova, 1994.

Revistes

- Sàpiens.- *Objectiu: construir un país modern*, nº135, octubre 2013

Webgrafia

- <http://www.mancomunitatdecatalunya.cat/>

Documentals

- <http://www.tv3.cat/3alacarta/#/videos/5004211>